

С. Г. Головко,
кандидат історичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗБУДОВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Національний авіаційний університет
проспект Космонавта Комарова, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: golovkos@ukr.net

Мета: аналіз основних етапів формування системи законодавчого забезпечення зовнішнього незалежного оцінювання в Україні та висвітлення перспективних напрямів його удосконалення.

Методи: з використанням методу аналізу розглянуто норми освітянського права щодо реалізації регулятивної функції, яка визначає, зокрема, й правові норми взаємодії суб'єктів у процесі підготовки та реалізації зовнішнього незалежного оцінювання. Акцентовано увагу на значенні базових законів (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту») у становленні системи зовнішнього незалежного оцінювання, його методології та технології. З використанням методу синтезу розглянуто систему нормативно-правового забезпечення реалізації зовнішнього незалежного оцінювання розглядається як функціональна підсистема освітнього права, яка є комплексним інститутном, що регулює відносини між суб'єктами освітньої діяльності.

Результати: висвітлено потенціал законодавства про освіту України у забезпеченні зовнішнього незалежного оцінювання, визначення його методології, в основу якої покладені принципи валідності (обґрунтованості та придатності методів і технологій оцінювання для конкретних цілей), відкритості та прозорості, об'єктивності, надійності, доступності, відповідальності; обґрунтовано положення щодо сформованості в цілому системи нормативно-правового забезпечення зовнішнього незалежного оцінювання як важливого складника освітнього права та її основні складники (базовий законодавчий акт освітнього права, законодавчі акти, що регулюють відносини в галузі освіти, нормативно-правові акти, локальні правові норми). Зроблено висновок щодо наявності правових та організаційних умов для ефективного функціонування зовнішнього незалежного оцінювання та його розвитку; визначено перспективні напрями розбудови нормативно-правового забезпечення зовнішнього незалежного оцінювання у контексті освітніх реформ.

Обговорення: актуалізується проблема унормування процедур зовнішнього незалежного оцінювання на різних рівнях освіти, перспективи розширення його функцій як інструменту моніторингу стану освітньої системи до становлення ефективних інструментів управління якістю освіти.

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання, нормативно-правове забезпечення, освітянське право, базове законодавство про освіту.

Постановка проблеми та її актуальність. Зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО) має помітний суспільний резонанс, оскільки є своєрідним феноменом, який помітно впливає на розвиток вітчизняної освітньо-наукової галузі. Саме з ним пов'язані пошуки ефективних механізмів управління якістю як загальної середньої, так і вищої освіти, запровадження

міжнародних стандартів та інтеграція до європейського освітнього простору. ЗНО відповідає запитам сучасного громадянського суспільства і розглядається одним із ефективних засобів подолання корупційних явищ, що супроводжують процедури конкурсного відбору до закладів вищої освіти. ЗНО на різних рівнях освіти є усталеною європейською практикою та дієвим меха-

нізмом забезпечення її якості, а також регулювання ринку освітніх послуг та праці [24].

Результати вітчизняних соціологічних опитувань показують, що понад 50 % респондентів вважають, що саме ЗНО дає можливість обирати найкращих студентів із абітурієнтів, а обдарованим дітям вступати до престижних університетів. Зі ЗНО пов'язані сподівання громадян на формування правової держави [2].

З огляду на це, визначальним чинником, який впливає на успішне досягнення цілей зовнішнього незалежного оцінювання є його нормативно-правове забезпечення, його цілісність та перспективні напрями розвитку.

Аналіз досліджень і публікацій. У контексті окресленої проблеми важливе значення мають праці, у яких висвітлюються правові, педагогічні, організаційні умови реалізації зовнішнього незалежного оцінювання в Україні та європейських країнах. Зокрема, дослідження В. Філіпової, Р. Шаповала дають можливість співвіднести особливості реалізації ЗНО із функціонуванням освітнього права як галузі законодавства, правовим регулюванням освіти та модернізаційними процесами в ній [22, 23].

А. Киричук, С. Сисоєва аналізують базове законодавство про освіту та його вплив на розвиток освітньої галузі [5, 21]. В. Карандій, О. Сидоренко обґрунтовують ЗНО як чинник забезпечення якості освіти та суспільних очікувань [4, 20]. С. Науменко репрезентує зарубіжний досвід незалежного зовнішнього оцінювання [6]. При цьому правові засади зовнішнього незалежного оцінювання в Україні та перспективи їх розвитку є недостатньо дослідженими.

Тому **метою** статті є аналіз основних етапів формування системи законодавчого забезпечення зовнішнього незалежного оцінювання в Україні та висвітлення перспективних напрямів його удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи систему нормативно-правового забезпечення реалізації зовнішнього незалежного оцінювання, ми виходили з того, що вона є функціональною підсистемою освітнього права як комплексного інституту, який регулює відносини між суб'єктами освітньої діяльності, спожива-

чами освітніх послуг та органами державної влади, що здійснюють управління в галузі освіти [22].

На різних етапах становлення освітнього права в Україні визначальними для запровадження та функціонування ЗНО були різні складники системи його нормативно-правового забезпечення. Оскільки формування базового законодавства про освіту розпочалося ще на початку 1990-х років (Закон «Про освіту» було ухвалено в 1991 р.), воно не унормувало процедури незалежного зовнішнього оцінювання, активна підготовка до запровадження якого розпочалася майже через півтора десятиріччя.

Недостатнім у цьому контексті був також і потенціал законодавчих актів, які регулювали відносини суб'єктів освітнього права. У Законі «Про загальну середню освіту», ухваленому в 1999 р. та чинному на сьогодні, зовнішнє незалежне оцінювання у контексті правової дефініції, що забезпечує правове регулювання діяльності суб'єктів освітньої сфери, було включене лише в редакції від 2012 р. Зокрема, зазначено, що функцію визначення стратегії моніторингу якості загальної середньої освіти та забезпечення його проведення покладено на Центральний орган виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в системі загальної середньої освіти, до повноважень яких віднесено й ЗНО (ст. 37) [9].

У законах «Про професійно-технічну освіту» (1999 р.) та «Про вищу освіту» (2002 р.) відсутні норми щодо реалізації зовнішнього незалежного оцінювання [11, 12]. Тому провідну роль у становленні зовнішнього незалежного оцінювання та виробленні його технології і процедур відіграли Постанови Кабінету Міністрів України.

Першим практичним кроком у формуванні нормативно-правового забезпечення ЗНО стала Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» (2004 р.). Нею вводився порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти з метою забезпечення реалізації конституційних прав громадян на рівний доступ до вищої освіти. Цією ж Постановою було передбачено створення у 2005 році Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО) та

регіональних підрозділів, а також проведення у 2006 році пілотного експерименту щодо випробування технологій зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників закладів загальної середньої освіти. Було визначено конкретний термін запровадження зовнішнього незалежного оцінювання (2007-2008 рр.).

Міністерству освіти і науки України (МОН України) доручалося розробити та подати до Кабінету Міністрів України проекти положень про Український центр оцінювання якості освіти та його регіональні підрозділи. Функцію наукового супроводу ЗНО та моніторингу якості освіти було покладено на Академію педагогічних наук України, зокрема, розроблення критеріїв оцінювання якості освіти та здійснення аналізу моніторингових досліджень.

Метою ЗНО визначено забезпечення права осіб на рівний доступ до освіти та контролю відповідності результатів навчання державним вимогам. Моніторинг якості освіти проводиться з метою отримання об'єктивних даних про якість освіти, забезпечення органів державної влади, громадськості відповідною статистичною та аналітичною інформацією.

Передбачено, що результати зовнішнього незалежного оцінювання використовуються для прийому на навчання до навчальних закладів на наступний освітній рівень, вивчення стану функціонування системи освіти та прогнозування її подальшого розвитку, оцінювання відповідності результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні, державним вимогам [1].

Постановою Кабінету Міністрів України «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» (2005 р.) було затверджено Положення про Український центр оцінювання якості освіти як спеціально уповноваженої державою установи, що проводить зовнішнє незалежне оцінювання та бере участь у сертифікації педагогічних працівників.

Важливою особливістю цього нормативно-правового акту є те, що ЗНО визначається як вступне випробування до вищих навчальних закладів для випускників середньої школи.

Крім цього, окреслено стратегію формування громадської думки щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання засобами масової інформації [14].

Оскільки базове законодавство про освіту на цьому етапі не містило норми щодо функції ЗНО як інструменту вступу до вищої школи, вона була реалізована в Указі Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2005 р.). Він передбачав перехід упродовж 2005-2006 рр. до здійснення вступних випробувань до вищих навчальних закладів у формі зовнішнього незалежного оцінювання, а також фінансування цього процесу та вирішення питання щодо забезпечення приміщеннями Українського центру оцінювання якості освіти та його регіональних підрозділів [17].

Відповідно, вже в умовах прийому до вищих навчальних закладів на 2005-2006 навчальний рік було визначено, що результати ЗНО навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які підтверджені документами Українського центру оцінювання якості освіти, зараховуються як результати вступних випробувань [19].

Таким чином, у 2005 р. було сформовано основу нормативно-правового забезпечення зовнішнього незалежного оцінювання в Україні, що дало можливість запровадити його на практиці. Зокрема, у 2006 р. розпочав функціонування Український центр оцінювання якості освіти та його 8 регіональних центрів. Було проведено пробне ЗНО у формі тестування, участь у якому взяли 41 818 випускників загальноосвітніх шкіл із залученням 6 300 інструкторів і 700 екзаменаторів. Відповідно, вже у 2007 році було проведено ЗНО з української мови, математики, історії України та всесвітньої історії (як експеримент відбулося зовнішнє незалежне оцінювання з хімії, біології та фізики для випускників шкіл Харківської області), а його учасники отримали сертифікати державного зразка. Участь у ЗНО 2007 року взяли 116 327 учнів, що становило біля 26 % від загальної кількості випускників [3].

Важливу у становленні ЗНО відіграли Укази Президента України «Про забезпечення дальшого

розвитку вищої освіти в Україні» (2008 р.) та «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» (2008 р.). Вони інституційовали ЗНО як провідний інструмент управління якістю освіти.

У законі України «Про вищу освіту» (2014 р.) визначено, що прийом на навчання до закладів вищої освіти для здобуття ступеня молодшого бакалавра чи бакалавра здійснюється на основі повної загальної середньої освіти за результатами зовнішнього незалежного оцінювання знань і вмінь вступників (ст. 44). Стаття 45 Закону зовнішнє незалежне оцінювання визначає як оцінювання результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні, яке здійснюється спеціально уповноваженою державою установою та використовується для прийому до закладів вищої освіти на конкурсній основі. Його об'єктивність має забезпечуватися дотриманням єдиних вимог до процедур його проведення, підбором завдань відповідно до програм зовнішнього незалежного оцінювання.

Визначаються вимоги до програм зовнішнього незалежного оцінювання та процедури їх затвердження, особливості роботи педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників, які залучаються до проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

Унормовується формування електронного реєстру сертифікатів ЗНО (ст. 8). При цьому норма, що регулює особливості прийому на навчання для здобуття ступеня магістра на основі ступеня бакалавра не містить посилення на можливість здійснення вступних випробувань у формі зовнішнього незалежного оцінювання [13].

Нормативно-правове забезпечення ЗНО також реалізується наказами Міністерства освіти і науки України та Українського центру оцінювання якості освіти, а також внутрішніми нормативними актами суб'єктів освітнього права, які брали участь у цьому процесі (накази по управліннях освіти та закладах освіти, які забезпечували проведення ЗНО).

Зокрема, наказами МОН України «Про затвердження нормативно-правових актів щодо проведення зовнішнього незалежного

оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти» затверджувався Порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання, Положення про предметні фахові комісії, а також технічні процедури проведення ЗНО [18].

Накази УЦОЯ унормовують процедури залучення педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників до проведення зовнішнього незалежного оцінювання, питання унормування та оплати їх праці [15, 16].

На сьогодні базовим законодавчим актом, який регулює процедури зовнішнього незалежного оцінювання, є Закон України «Про освіту» (2017 р.). Він визначає концептуальні засади ЗНО як одного з ключових інструментів забезпечення і підвищення якості освіти в системі зовнішнього забезпечення якості освіти (ст. 41. Система забезпечення якості освіти) [10].

Закон визначає методологічною основою ЗНО принципи валідності (обґрунтованості та придатності методів і технологій оцінювання для конкретних цілей), відкритості та прозорості, об'єктивності, надійності, доступності, відповідальності. Функція встановлення процедур, форм та порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання покладається на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти.

Закон передбачає здійснення ЗНО як за кошти державного бюджету, так і за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством. При цьому оцінювання результатів навчання здобувачів базової та профільної середньої освіти здійснюється виключно за кошти державного бюджету [10].

Законом України «Про освіту» передбачено, що засади зовнішнього незалежного оцінювання, які не встановлені ним, мають визначатися спеціальними законами. Такими законодавчими актами є Закони України «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту» та «Про вищу освіту». У чинному законі «Про загальну середню освіту» (1999 р.) питання регулювання процедур зовнішнього незалежного оцінювання не відображені, за винятком норми, яка визначає, що проведення зовнішнього неза-

лежного оцінювання освіти покладається на Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти (ст. 37 Закону України «Про загальну середню освіту»). Закон України «Про професійно-технічну діяльність» не містить норм, що регламентують або регулюють процес реалізації зовнішнього незалежного оцінювання.

Тому подальше удосконалення ЗНО співвідносять із новою редакцією Закону «Про загальну середню освіту», над яким активно працюють фахівців-правники, освітяни та представники громадськості.

Варто зауважити на тенденцію зміни функцій ЗНО, закріплених законодавчо. Так, у чинному законі «Про загальну середню освіту» (1999 р.) наголошується, що воно має забезпечувати оцінювання навчальних досягнень випускників закладів системи загальної середньої освіти, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів (ст. 37 Закону України «Про загальну середню освіту»). Тобто, на початковому етапі запровадження ЗНО розглядалося виключно як інструмент якісного удосконалення механізму вступу випускника середньої школи до вищого навчального закладу. Натомість, Законом «Про освіту» (2017 р.) визначено, що ЗНО передбачає оцінювання результатів навчання, здобутих на певному рівні освіти (ст. 12) [10]. При цьому зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання здобувачів повної загальної середньої освіти використовується для прийому до закладів вищої освіти на конкурсній основі (ст. 45).

Відповідно до статті 12 Закону «Про освіту» та ст. 44 Закону «Про вищу освіту» передбачено можливість проведення вступних випробувань для вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти з використанням зовнішнього незалежного оцінювання. На сьогодні ЗНО використовується з метою сет-

тифікації здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти окремих галузей знань та спеціальностей. Зокрема, у 2018 році наказом МОН України затверджено «Порядок організації та проведення вступних випробувань, що проводяться з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання для вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти». Його дія поширюється на заклади вищої освіти, що здійснюють набір на навчання за ступенем вищої освіти магістра за спеціальностями галузей знань 03 «Гуманітарні науки», 05 «Соціальні та поведінкові науки», 06 «Журналістика», 08 «Право», 24 «Сфера обслуговування» та 29 «Міжнародні відносини».

Вступні іспити у формі ЗНО передбачають виконання тесту з іноземної мови та єдиного фахового вступного випробування, що складається із тесту загальних навчальних правничих компетентностей та тесту з восьми базових правничих дисциплін [7]. Досвід проведення вступних випробувань на другий рівень вищої освіти у форматі ЗНО показав свою доцільність як об'єктивного механізму управління якістю вищої освіти.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні в Україні сформована цілісна система нормативно-правового забезпечення реалізації зовнішнього незалежного оцінювання, структуру якої можна подати таким чином (рис. 1).

Її основою є базовий законодавчий акт освітнього права – Закон України «Про освіту» (2017 р.). До складу системи входять законодавчі акти, що регулюють відносини в галузі освіти (Закони України «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту»), а також нормативно-правові акти (Укази Президента, Постанови Кабінету Міністрів, накази МОН України та УЦОЯО). Суттєву роль в успішній реалізації ЗНО відіграють локальні норми (накази та розпорядження суб'єктів освітнього процесу різних рівнів).

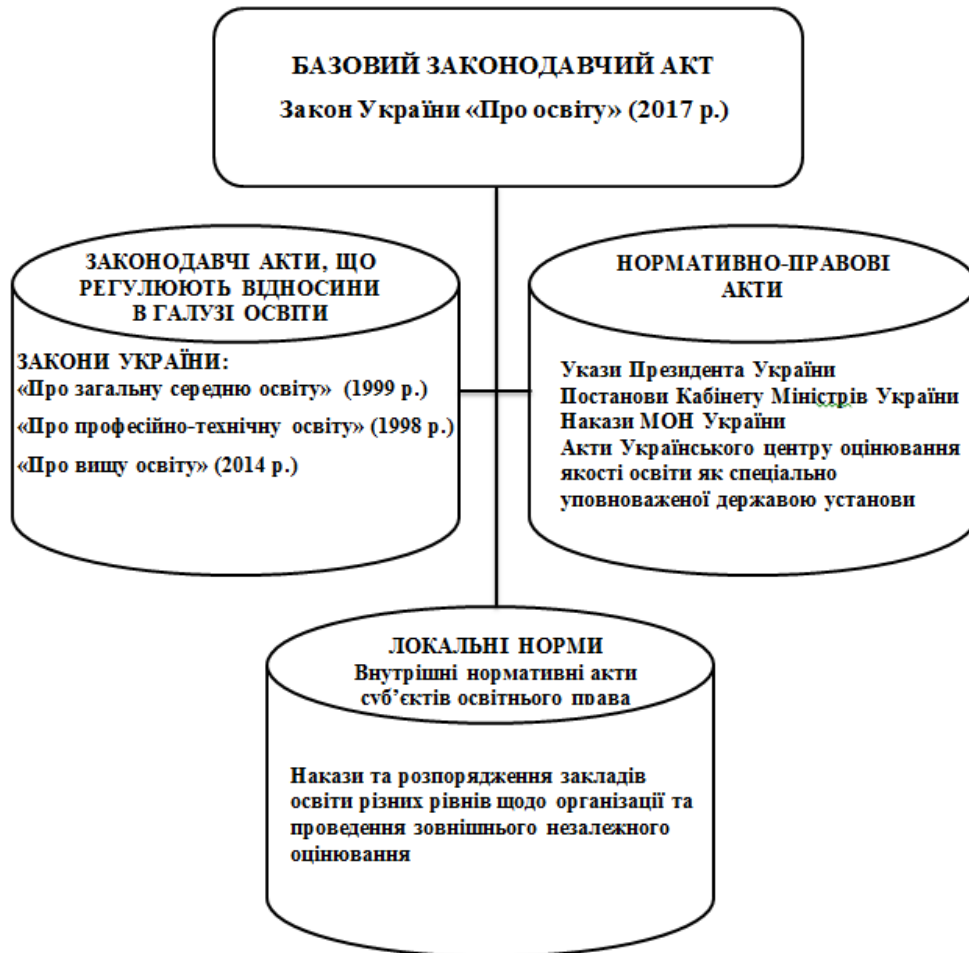


Рис. 1. Система нормативно-правового забезпечення зовнішнього незалежного оцінювання

Її основою є базовий законодавчий акт освітнього права – Закон України «Про освіту» (2017 р.). До складу системи входять законодавчі акти, що регулюють відносини в галузі освіти (Закони України «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту»), а також нормативно-правові акти (Укази Президента, Постанови Кабінету Міністрів, накази МОН України та УЦОЯО). Суттєву роль в успішній реалізації ЗНО відіграють локальні норми (накази та розпорядження суб'єктів освітнього процесу різних рівнів).

Висновки. Здійснений аналіз показує, що в Україні створено правові та організаційні умови для ефективного функціонування зовнішнього незалежного оцінювання. Разом із тим, відбувається його постійний розвиток та вдосконалення. Базовий закон освітнього права

встановлює, що основним механізмом оцінювання результатів навчання здобувачів освіти на кожному рівні повної загальної середньої освіти є державна підсумкова атестація, яка може здійснюватися в різних формах, зокрема й у формі ЗНО. Таким чином, ЗНО може бути реалізоване по завершенню будь-якого рівня освіти та слугувати механізмом переходу здобувача з одного рівня на інший на конкурсній основі. Винятком є рівень початкової освіти, державна підсумкова атестація здобувачів якого здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладу освіти.

З огляду на це, актуальним на сьогодні є питання щодо реалізації державної підсумкової атестації здобувачів рівня базової середньої освіти у формі незалежного зовнішнього оцінювання, зокрема, в контексті нової моделі, яка передбачає можливість для випускника гімназії здобуття

профільної середньої освіти в ліцеї за двома спрямуваннями: академічним, що орієнтується на продовження навчання на вищих рівнях освіти, та професійним, яке орієнтоване на ринок праці. Відповідно, ЗНО на завершальному етапі здобуття базової середньої освіти може стати важливим інструментом моніторингу навчальних досягнень учнів та сприяти більш усвідомленому вибору спрямування профільної освіти. При цьому в суспільстві актуалізується проблема порушення конституційного права особи на гарантоване державою здобуття повної загальної середньої освіти, хоча здобувачам освіти незалежно від обраного спрямування законодавчо гарантовано право на подальше здобуття освіти на інших рівнях.

Унормування цих процедур має забезпечити новий закон «Про загальну середню освіту». Так само, Закон «Про професійно-технічну освіту» має визначити особливості ЗНО у закладах професійно-технічної освіти, де воно починає активно запроваджуватися.

Залишається малодослідженим, з точки зору права, методологічний аспект щодо співвідношення таких функцій ЗНО, як інструменту оцінювання освітніх результатів за рівень загальної середньої освіти та виявлення показників, що підтверджують відповідність рівня академічної та інтелектуальної підготовки абітурієнта до обраного напрямку навчання в університеті.

Література

1. Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1095 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1095-2004-p>.

2. ЗНО: підсумки та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/zno-pidsumki-ta-perspektivi>

3. ЗНО в Україні (історична довідка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euroosvita.net/prog/print.php>.

4. Карандій В. Довіра суспільства – вагомий чинник збереження ЗНО / В. Карандій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedpresa.ua/165518-dovira-suspilstva-vagomyj-chynnyk-zberezhenya-zno-vadym-karandij.html>.

5. Киричук А. С. Аналіз загальних положень Закону України «Про вищу освіту» / А. С. Киричук, Н. В. Кацара [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17794/1/kyrychuk.pdf>.

6. Науменко С. Зовнішнє оцінювання по закінченню закладів базової середньої освіти: зарубіжний досвід / С. Науменко // Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2018: трансформації та інновації в освіті у глобалізаційному світі: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. – Київ-Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД», 2018. – С. 116–118.

7. Порядок організації та проведення вступних випробувань, що проводяться з використанням організаційно-технологічних процесів здійснення зовнішнього незалежного оцінювання для вступу на другий (магістерський) рівень вищої освіти в 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0448-18>.

8. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>.

9. Про загальну середню освіту: Закон України від 13 травня 1999 р. № 651-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.

10. Про освіту: Закон України // Законодавство України. – 2017. – № 38-39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

11. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 26 листопада 1999 р. № 848-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98>.

12. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.

13. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII [Електронний ре-

сурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

14. *Про* невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2005 р. № 1312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1312-2005-п>.

15. *Про* упорядкування умов оплати праці працівників Українського центру оцінювання якості освіти та регіональних центрів оцінювання якості освіти: від 18 листопада 2015 р. № 985 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://testportal.gov.ua/normdok/>.

16. *Про* затвердження Порядку залучення педагогічних, наукових, науково-педагогічних працівників та інших фахівців до проведення зовнішнього незалежного оцінювання: від 15 квітня 2015 р. № 222 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://testportal.gov.ua/normdok/>.

17. *Про* невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні: Указ Президента України від 15 квітня 2005 р. № 222 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005>.

18. *Про* затвердження нормативно-правових актів щодо проведення зовнішнього незалежного оцінювання: Наказ МОН України від 26 листопада 2013 р. № 2018/24550 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

19. *Про* затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України: Наказ МОН України від 18 березня 2005 р. № 164 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0321>.

20. Сидоренко О. Зовнішнє незалежне оцінювання в контексті підвищення якості освіти / О. Сидоренко // Український соціологічний журнал. – 2012. – № 1–2. – С. 21–26.

21. Сисоєва С. О. Новий закон України про вищу освіту: нововведення та ризики / С. О. Сисоєва, Н. В. Мосьпан [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/10954/1/s_sysoieva_n_mospan_nzvdp_u_43.pdf.

22. Філіпова В. Д. Освітнє право як галузь законодавства України / В. Д. Філіпова // Правові новели. – 2014. – № 2. – С. 91–96.

23. Шаповал Р. В. Правове регулювання освіти в Україні / Р. В. Шаповал // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 1110–1115 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11srvodu.pdf>.

24. Secondary Education System [Electronic resource] // International Student. – Access mode: https://www.internationalstudent.com/study_uk/education_system/secondary_education/.

References

1. *Deiaki* pytannia zaprovadzhennia zovnishnoho nezalezhnogo otsiniuvannia ta monitorynhu yakosti osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.08.2004 r. № 1095 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1095-2004-p>.

2. ZNO: pidsumky ta perspektyvy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://dif.org.ua/article/zno-pidsumki-ta-perspektivi>

3. ZNO v Ukraini (istorychna dovidka) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.euroosvita.net/prog/print.php>.

4. Karandii V. Dovira suspilstva – vahomyi chynnyk zberezhenia ZNO / V. Karandii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://pedpresa.ua/165518-dovira-suspilstva-vagomyj-chynnyk-zberezheniya-zno-vadym-karandij.html>.

5. Kyrychuk A. S. Analiz zahalnykh polozhen zakonu ukrainy «Pro vyshchu osvitu» / A. S. Kyrychuk, N. V. Katsara [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/17794/1/kyrychuk.pdf>.

6. Naumenko S. Zovnishnie otsiniuvannia po zakincheniu zakladiv bazovoi serednoi osvity: zarubizhnyi dosvid / S. Naumenko // Pedagogichna komparatyvistyka i mizhnarodna osvita – 2018: transformatsii ta innovatsii v osviti u hlobalizatsiinomu sviti : materialy II Mizhnar. nauk.-

prakt. konf. – Kyiv-Drohobych: TzOV «Trek-LTD», 2018. – S. 116-118.

7. *Poriadok* orhanizatsii ta provedennia vstupnykh vyprobuvan, shcho provodiatsia z vykorystanniam orhanizatsiino-tekhnologichnykh protsesiv zdiisnennia zovnishnoho nezalezhnogo otsiniuvannia dlia vstupu na druhyi (mahisterskyi) riven vyshchoi osvity v 2018 rotsi [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0448-18>.

8. *Pro* vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>

9. *Pro* zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy vid 13.05.1999 r. № 651-XIV [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.

10. *Pro* osvitu: Zakon Ukrainy // Zakonodavstvo Ukrainy. – 2017. – № 38-39 [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

11. *Pro* profesiino-tekhnicnu osvitu: Zakon Ukrainy vid 26.11.1999 r. № 848-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98>.

12. *Pro* vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 17.01.2002 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.

13. *Pro* vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

14. *Pro* nevidkladni zakhody shchodo zaprovadzhenniay zovnishnoho nezalezhnogo otsiniuvannia ta monitorynhu yakosti osvity: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 31.12.2005 r. № 1312 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1312-2005-p>.

15. *Pro* uporiadkuvannia umov oplaty pratsi pratsivnykiv Ukrainskoho tsentru otsiniuvannia yakosti osvity ta rehionalnykh tsentriv otsiniuvannia yakosti osvity: vid 18.11.2015 r. № 985 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://testportal.gov.ua/normdok/>.

16. *Pro* zatverdzhennia Poriadku zaluchennia pedahohichnykh, naukovykh, naukovopedahohichnykh pratsivnykiv ta inshykh fakhivtsiv do provedennia zovnishnoho nezalezhnogo otsiniuvannia: vid 15.04.2015 r. № 222 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://testportal.gov.ua/normdok/>.

17. *Pro* nevidkladni zakhody shchodo zabezpechennia funktsionuvannia ta rozvytku osvity v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 15.04.2005 r. № 222 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013/2005>.

18. *Pro* zatverdzhennia normatyvno-pravovykh aktiv shchodo provedennia zovnishnoho nezalezhnogo otsiniuvannia: Nakaz MON Ukrainy vid 26.11.2013 r. № 2018/24550 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>

19. *Pro* zatverdzhennia Umov pryjomu do vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy: Nakaz MON Ukrainy vid 18.03.2005 r. № 164 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0321>.

20. *Sydorenko O.* Zovnishnie nezalezhne otsiniuvannia v konteksti pidvyshchennia yakosti osvity / O. Sydorenko // Ukrainyskyi sotsiolohichnyi zhurnal. – 2012. – № 1–2. – S. 21–26.

21. *Sysoieva S. O.* Novyi zakon ukrainy pro vyshchu osvitu: novovvedennia ta ryzyky / S. O. Sysoieva, N. V. Mospan [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://elibrary.kubg.edu.ua/10954/1/s_sysoieva_n_mospan_nzvdpu_43.pdf.

22. *Filippova V. D.* Osvitnie pravo yak haluz zakonodavstva Ukrainy / V. D. Filipova // Pravovi novely. – 2014. – № 2. – S. 91–96.

23. *Shapoval R. V.* Pravove rehuliuвання osvity v Ukraini / R. V. Shapoval // Forum prava. – 2011. – № 1. – S. 1110–1115 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11srvodu.pdf>.

24. *Secondary Education System* [Electronic resource] // International Student. – Access mode: https://www.internationalstudent.com/study_uk/education_system/secondary_education/.

CARACTERISTICS AND PROSPECTS FOR DEVELOPEMNT OF LEGAL AND REGULATORY SUPPORT OF EXPERNAL INDEPENDENT ASSESSMENT IN UKRAINE

National Aviation University
Kosmonavta Komarova Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: golovkos@ukr.net

Purpose: to analyze the main stages of the formation of a system of legislative external independent assessment in Ukraine and to highlight the perspective directions of its improvement. **Methods:** the norms of educational law are analysed concerning the realisation of the regulatory function, which determines, in particular, legal norms of interaction of subjects in the process of preparation and implementation of external independent assessment. The emphasis is placed on the importance of basic laws (Laws of Ukraine «On Education», «On Higher Education») in the development of the external independent assessment system, its methodology and technologies. Using the method of synthesis, the system of legal and regulatory support to implement external independent assessment is considered as a functional subsystem of educational law, which is a complex institution regulating relations between subjects of educational activity. **Results:** the article describes the potential of the legislation on education of Ukraine in providing external independent assessment, defining its methodology based on the principles of validity (substantiation and feasibility of assessment methods and technologies to assess the concrete aims), openness and transparency, objectivity, reliability, accessibility, correspondence; the position on formation in the whole system of legal and regulatory support of external independent assessment as an important component of educational law and its main components (basic legal act of educational law, legislative acts regulating relations in the area of education, regulations, and local legal norms) are substantiated. The conclusion is made on the availability of legal and organisational conditions for the effective functioning of external independent assessment and its development. The perspective directions of development of legal and regulatory support of external independent assessment in the context of educational reforms are determined. **Discussion:** the issue of the regulation of external independent assessment procedures at different levels of education is updated. The prospects of expanding its functions as an instrument for monitoring the state of the educational system prior to the establishment of effective tools for quality education management are considered.

Keywords: external independent assessment; legal and regulatory support; educational law; basic legislation on education.